

N23 NIEUWS

NUMMER 4, DECEMBER 2007

N23 LELYSTAD – DRONTEN EN HANZEWEG
VUURSTEEN EN HOUTSKOOL

N23 HANZEWEG: BOSSTROOK GEKAPT VOOR
AANLEG PARALLELWEG

N23 VAN A TOT Z: ZONDER SAMENWERKING
GEEN RESULTAAT

N23 ALKMAAR – ZWOLLE

Langs de Hanzeweg, het gedeelte van de N23 tussen Dronten en Roggebotsluis, bruiste het de afgelopen maanden van de activiteiten. Er is archeologisch bodemonderzoek uitgevoerd, waarbij diverse vondsten zijn gedaan die op dit moment worden bestudeerd. Aan de zuidzijde van de weg is een smalle strook bos gekapt. Beide maatregelen hebben te maken met de aanleg van een parallelweg waarmee, naar verwachting, komend voorjaar wordt gestart. Het archeologisch onderzoek en het kappen van de bosstrook zijn uitgebreid belicht in deze N23 Nieuws. Verder in dit nummer: aandacht voor de samenwerking van de provincie Flevoland met Domeinen, Staatsbosbeheer en ProRail.

N23 LELYSTAD – DRONTEN EN HANZEWEG VUURSTEEN EN HOUTSKOOL

Marten van Zandbergen, Martijn Kahlman, Gerrie de Hamer

De N23 doorsnijdt een gebied waar 6.000 jaar geleden, ten tijde van de Swifterbantcultuur, al mensen actief waren. Dit blijkt uit archeologisch onderzoek dat de komende maanden wordt geïntensiveerd.

‘Voordat een weg kan worden aangelegd of verbreed, beide is het geval bij de N23, moet er veel worden uitgezocht’, vertelt Gerrie de Hamer, senior beleidsmedewerker afdeling Wegen, Verkeer & Vervoer van de provincie Flevoland. ‘Een van die onderzoeken betreft archeologie. In de bodem kan materiaal aanwezig zijn dat wijst op vroegere bewoning. Deze informatie is uit wetenschappelijk oogpunt van belang. In Flevoland, de bodem van de voormalige Zuiderzee, is veel uit het verleden te vinden.’ Martijn Kahlman, archeoloog van de provincie Flevoland, legt uit waarom. ‘De Zuiderzee ontstond in de loop van de middel-

eeuwen uit een merencomplex dat in de Romeinse tijd al bekend stond als Flevo Lacus. Rond 1.500 voor Christus werd de invloed van de zee zo sterk dat afbraak van veen plaatsvond en meren ontstonden. De Romeinen spraken over een gevaarlijke plek waar op drift geraakte losgeslagen stukken

***Archeologisch
erfgoed moet voor
het nageslacht
behouden blijven***

veen een gevaar voor de scheepvaart vormden. Pas vanaf 1.600 na Christus drong zout water het Zuiderzeegebied binnen. Aan het eind van de middeleeuwen waren de meren een aaneengesloten binnenzee geworden.

Voordat het gebied met veen en later met zeeklei werd bedekt, kronkelden er rivieren, zoals de IJssel en de Eem. Op de hoger gelegen rivierduinen langs deze rivieren vestigden zich mensen en is de kans op de aanwezigheid van archeologische resten het grootst. Wanneer er sporen van menselijke activiteiten zijn achtergebleven, zijn ze in het algemeen goed geconserveerd. Ze hebben vrijwel altijd onder water gelegen, in een zuurstofarme omgeving.’

Ruim 750 boringen

Met behulp van zogenaamde waardekaarten is uitgezocht welke plekken in het nieuwe tracé van de N23 tussen Lelystad en Dronten archeologisch van betekenis zouden kunnen zijn. ‘Op drie plaatsen is er geboord om dit verder te onderzoeken’, zegt De Hamer. ‘Op een rivierduin ten zuiden van Swifterbant zijn stukjes vuursteen gevonden. Dit

betekent dat er op deze plek vuursteen is bewerkt tot bijvoorbeeld pijlpunten en bijlen. Ook is er houtskool aangekomen en zijn er verbrande hazelnoten gevonden. Dit kan erop duiden dat mensen vuurtjes hebben gestookt, maar er kunnen ook bosbranden hebben gewoed. Verder is er een stukje bot naar boven gehaald. Deze resten uit het verleden zijn ongeveer 6.000 jaar oud, ze stammen uit de tijd van de Swifterbantcultuur. Overblijfselen van deze cultuur waren in de provincie Flevoland tot nu toe alleen bekend van het gebied ten noordwesten van Swifterbant. Op de vindplaats ten zuiden van Swifterbant is nader, waardestellend onderzoek nodig. In eerste instantie zullen er – in januari 2008 – om de vijf meter boringen tot op de zandondergrond worden uitgevoerd, in totaal ruim 750. Op basis van het resultaat van deze boringen zal worden besloten wat er verder moet gebeuren. 'Als er heel interessante dingen naar boven komen, moet de bodem misschien laagje voor laagje worden afgegraven om deze archeologische vindplaats verder te onderzoeken', vertelt provinciaal archeoloog Kahlman. 'Dit alles moet op basis van de Wet op de archeologische monumentenzorg, waarin

De Swifterbantcultuur speelde zich af van 5.300 tot 3.400 voor Christus, het begin van het neolithicum. Het is de periode waarin jagers en ver-

het Verdrag van Malta is verwerkt. Dit verdrag van de Europese Unie bepaalt dat archeologisch erfgoed voor het nageslacht behouden moet blijven.'

Met dit materiaal komen we nog meer te weten over onze voorouders

Met een troffeltje

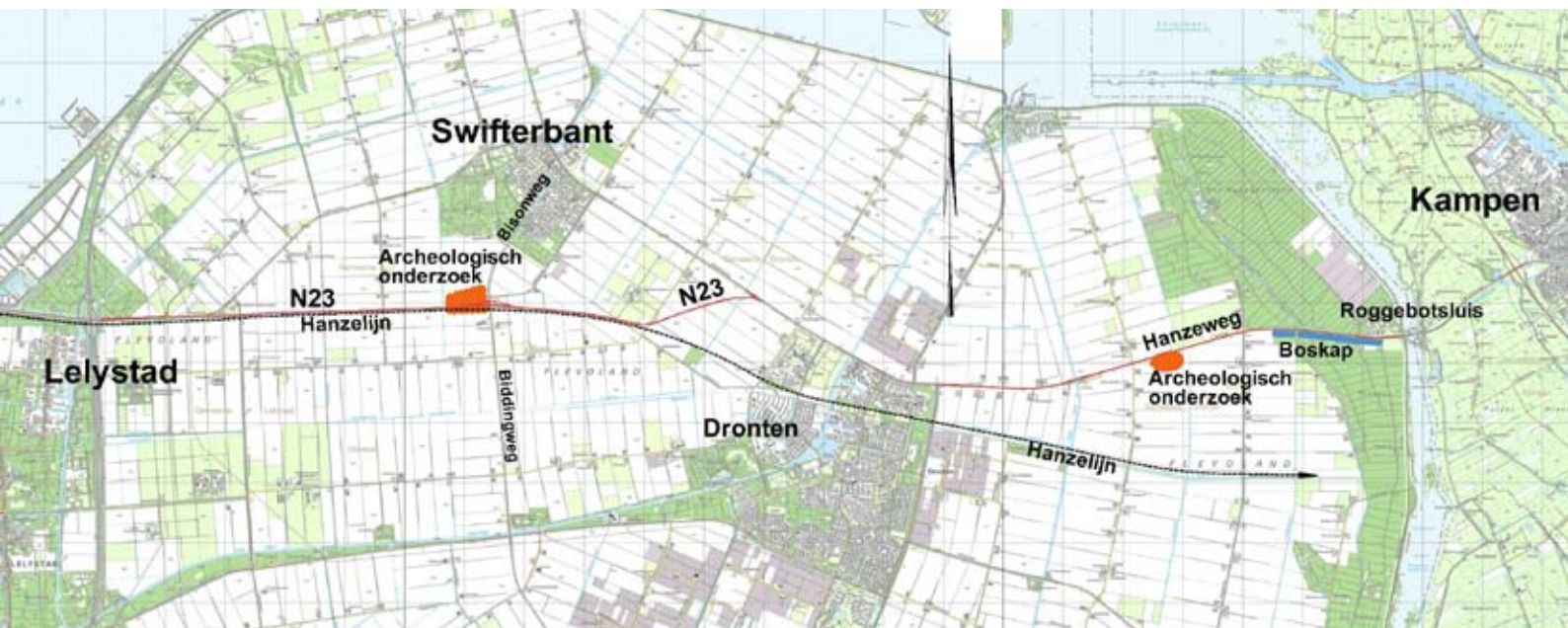
Ook aan de zuidzijde van de Hanzeweg, waar een parallelweg komt, zijn bij verkennend onderzoek archeologische vondsten gedaan. Marten van Zandbergen, beleidsmedewerker Verkeer en Vervoer van de provincie Flevoland, geeft een toelichting. 'In de omgeving van hectometerpaal 4.1 is vuursteenafslag en houtskool gevonden. Dit materiaal is minstens 6.000 jaar oud en waarschijnlijk zelfs ouder dan de Swifterbantcultuur. Afgelopen weken is er nader onderzoek uitgevoerd. In een strook van 4 bij 50 meter is over de hele lengte een sleuf van 1 meter gemaakt. In deze sleuf zijn, met een troffeltje, vlakken van 50 bij 50

zameleers overschakelen op landbouw. Deze landbouw vond plaats op de oeverwallen en kreekruggen bij rivieren en kreek.

Archeologisch veldonderzoek

centimeter afgraven tot in het pleistocene zand. Inderdaad is er weer een en ander gevonden. Het bureau dat het veldonderzoek heeft uitgevoerd, is nu bezig met het analyseren van de resultaten. In februari 2008 ontvangen we een rapport en wordt bepaald wat er met deze locatie moet gebeuren.' Waarom deze aandacht voor het verleden? Verdwijnen de onderzoeksresultaten niet in een archief? Archeoloog Kahlman: 'Alles wordt gepubliceerd. Het is mooi materiaal voor bijvoorbeeld een promotieonderzoek waardoor we nog meer te weten kunnen komen over onze voorouders.'

N23 HANZEWEG

BOSSTROOK GEKAPT VOOR AANLEG PARALLELWEG

BIJZONDERE PADDENSTOELEN BLIJVEN GESPAARD

Om de aanleg van een parallelweg mogelijk te maken, is aan de zuidzijde van de Hanzeweg (gedeelte Hogevaart – Roggebotsluis) een smalle strook van het Revebos gekapt. Als compensatie voor het verdwijnen van deze bosstrook worden op een andere plaats nieuwe bomen geplant (zie ook het interview met Erno Schaakx elders in deze nieuwsbrief). Het Revebos is een belangrijke groeiplaats van bijzondere paddenstoelen. Een voor Nederland unieke soort komt in de buurt van de gekapte bosstrook voor, maar heeft geen nadeel ondervonden van de werkzaamheden.

Gerrit en Yvonne van Duuren uit Dronten zijn actief in de Werkgroep Mycologisch (= paddenstoelkundig) Onderzoek IJsselmeerpolders, een onderdeel van de Nederlandse Mycologische Vereniging. Sinds 1975 inventariseren leden van de werkgroep jaar in jaar uit welke paddenstoelen er groeien in de provincie Flevoland. Bos- en natuurbeheerder Staatsbosbeheer is blij met het werk van de mycologen. 'Wij krijgen de onderzoeksresultaten zodat we niet zelf hoeven te inventariseren', vertelt boswachter Theo Wezenberg. 'Bij het beheer van bossen en natuurgebieden houden we rekening met de aanwezigheid van paddenstoelen.' Flevoland is een waar eldorado voor paddenstoelen, zo blijkt uit de inventarisaties. Er komen in deze provincie maar liefst 1.700 verschillende soorten voor. 'De bodemgesteldheid in de polders is erg geschikt voor deze organismen', leggen de Van Duurens uit. 'Of de voormalige zeebodem nu uit zand, zavel, keileem of klei

Ruige ridderzwam

bestaat, dankzij de schelpenbanken is alles in meerdere of mindere mate kalkhoudend. In Oostelijk Flevoland staat bos hoofdzakelijk langs de Randmeren op de destijds waardeeloos geachte zandgronden. Elders in het land, zoals op de Veluwe en in Brabant, zijn de zandgronden sterk verzuurd waardoor de meest kritische soorten paddenstoelen zijn verdwenen.' Een paddenstoel die boven de grond uitkomt of op hout groeit, is slechts een klein onderdeel van een organisme. 'Het is het vruchtlichaam, vergelijk het met een appel of een bes. De rest, een wijd vertakt net van

*De zeer zeldzame
ruige ridderzwam
heeft geen nadeel
ondervonden van
de boskap*

schimmeldraden, bevindt zich in de grond of in het hout.' Het plukken van paddenstoelen hoeft niet direct schadelijk te zijn voor de schimmeldraden. Maar omdat de sporen ('zaden') door het plukken verdwijnen, kan er geen uitbreiding plaatsvinden naar een nieuwe groeiplek. Dus is het verstandig paddenstoelen met rust te laten.

Ruige ridderzwam

In het Revebos, waarvan de gekapte bosstrook deel uitmaakte, komen – voor Nederland – zeer zeldzame paddenstoelen voor. Niet zo ver van de strook is in 2005 de ruige ridderzwam ontdekt, een soort die sinds 1964 niet meer in ons land was waargenomen. 'Op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare paddenstoelen in Nederland van 1996 staat de ruige ridderzwam in de categorie VN, soorten die uit Nederland zijn verdwenen. Als verdwenen soorten worden die soorten beschouwd die de laatste 20 jaar, dat wil zeggen na 1975, niet in Nederland zijn waarge-

Gerrit en Yvonne van Duuren, Theo Wezenberg

nomen', vertellen de Van Duurens. 'Dat is door de vondst achterhaald, in een volgende versie waaraan in 2008 wordt begonnen, staat hij ongetwijfeld in de categorie EB – ernstig bedreigd – vanwege zeer zeldzaam voorkomen.' Bij het kappen van de bosstrook heeft Staatsbosbeheer rekening gehouden met de aanwezigheid van de ruige ridderzwam in de directe omgeving. Boswachter Wezenberg: 'In goed overleg met de heer en mevrouw Van Duuren hebben

Er moet iets gebeuren, de Hanzeweg is nu een rampenweg

we naar een oplossing gezocht. In de buurt van de groeiplaats van de ruige ridderzwam hebben we zoveel mogelijk loofbomen laten staan die

beschutting tegen de wind bieden aan de fijnsparren op deze plek.' Of deze maatregel afdoende is, zal de toekomst leren. 'De meeste fijnsparren in de polders zijn niet zo heel erg gezond, kennelijk zijn de condities niet optimaal voor deze boomsoort. Heel veel fijnsparren zijn aangetast door een op hout groeiende paddenstoel, de dennenmoorder.'

Rampenweg

Vanzelfsprekend hopen ook de paddenstoelenkenners Van Duuren dat de groeiplaats van de ruige ridderzwam intact blijft. 'Dat is afwachten. Het zou natuurlijk mooi zijn als deze soort zich naar andere plaatsen uitbreidt. Misschien is dat al gebeurd zonder dat wij het weten. Paddenstoelen verschijnen onregelmatig, het ene jaar staan er veel en het jaar erop heel weinig. Je kunt ze weleens over het hoofd zien.' Ondanks het feit dat zij het jammer vinden dat het nodig was de strook bos te kappen, hebben ze begrip voor deze

maatregel. 'Er moet iets gebeuren, de Hanzeweg is nu een rampenweg. Het is prettig dat Staatsbosbeheer en de provincie naar ons luisteren. Het is beter in goed overleg tot een oplossing te komen dan te moeten procederen.'

PARALLELWEG HANZEWEG

De provincie Flevoland legt, in twee fasen, aan de zuidzijde van de Hanzeweg een parallelweg aan. In eerste instantie gebeurt dit tussen de Hogevaart en Roggebotsluis (start uitvoering: medio 2008), later langs het gedeelte Dronten – Hogevaart. De parallelweg is nodig om langzaam (landbouw)verkeer en snelverkeer van elkaar te scheiden. Beide typen verkeer rijden elkaar nu in de weg, wat files veroorzaakt en ten koste gaat van de veiligheid.

N23 VAN A TOT Z ZONDER SAMENWERKING GEEN RESULTAAT

*Henk Rozendaal, vastgoeddeskundige
Regionale directie Domeinen
IJsselmeerpolders: 'De verkoop van grond
voor de N23 is in volle gang'*

'Domeinen bezit nog veel grond in Flevoland, zo'n 25.000 hectare. Andere overheden komen ons tegen bij plannen die ruimte in beslag nemen. Wij werken veel samen met de Dienst Landelijk Gebied (DLG), de grondaankooporganisatie van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV). Maar ook met Rijkswaterstaat, in het project Ruimte voor de Rivier. Kort na de aanleg van de IJsselmeerpolders domineerde het landbouwkundig gebruik van de vruchtbare, goed verkavelde en ontwaterde bodem. In de loop van de tijd zijn er veel functies bijgekomen waarvoor ruimte nodig is, zoals verstedelij-

king, natuur en recreatie. De polders worden als het ware heringericht, dat is boeiend.'

'Ten behoeve van de aanleg van de N23 tussen Lelystad en Dronten dragen wij gronden over aan de provincie Flevoland. De pachters van deze landbouwpercelen willen we een alternatief bieden. Twee bedrijven worden naar elders verplaatst, met een deel van de vrijkomende grond compenseren we andere boeren. Een ingewikkelde constructie, vooral ook omdat landbouwgrond schaars is.'

'Het verplaatsen van de twee landbouwbedrijven is goed verlopen. Het verdelen van de grond die dient als

compensatie voor anderen gaat wat minder vlot. Wel zijn er principeafspraken gemaakt, de verwachting is dat deze over enige tijd juridisch worden beklonken. Domeinen heeft ook grond langs de Hanzeweg aan de provincie verkocht voor de, reeds uitgevoerde, aanpassing van kruisingen en de toekomstige aanleg van een parallelweg. Het overleg met de provincie over grondoverdracht verloopt soepel, we spreken elkaar regelmatig.'

ONDERDELEN VAN DE N23 "VAN A TOT Z"

Het tracé van de N23, van Alkmaar tot Zwolle, zal in de provincie Flevoland na voltooiing uit de volgende onderdelen bestaan:

- Dijk Enkhuizen – Lelystad
- Baai van Van Eesteren
- Lelystad – Dronten
- Passage Dronten
- Hanzeweg
- Roggebotsluis

‘In september is ProRail begonnen met de aanleg van de Hanzelijn. In Flevoland, mijn werkgebied, is gestart met het opspuiten van een zandlichaam middenin de bebouwde kom van Dronten. Al sinds 1960 is hier een strook grond voor de aanleg van de spoorlijn vrijgehouden. Ook zijn we, in samenwerking met Rijkswaterstaat, aan de slag gegaan met werkzaamheden aan de A6. Twee viaducten waar de Hanzelijn onderdoor gaat lopen, worden een meter opgekrikt. De aansluiting van de Houtribweg – de toekomstige N23 – op de A6, wordt omgevormd tot een half klaverblad.’ ‘Tussen Lelystad en Dronten komt de Hanzelijn grotendeels evenwijdig aan de N23 te liggen. De ontwerpen voor beide werken hebben ProRail en de provincie Flevoland goed op elkaar afgestemd. ProRail start volgend jaar met het opspuiten van een zandlichaam op dit deel van de spoorlijn en met het bouwen van twee viaducten, in de Biddingweg en Elandweg, die

Tom Piepers, projectingenieur ProRail:
‘Wij werken nu aan Hanzelijn, vanaf 2008 gaat de provincie aan de slag met de N23’

zowel de Hanzelijn als de N23 overspannen. Vanaf 2009 gaan we aan de slag met de bovenbouw, dat zijn de rails, bovenleidingen en veiligheidssystemen. In 2012 moet de eerste trein over de Hanzelijn rijden. In 2008 begint de provincie met de aanleg van de N23. Deze weg is van direct belang voor de Hanzelijn omdat de brandweerpaden van de spoorlijn erop uit zullen komen.’

‘Samen met Rijkswaterstaat en de provincie zorgt ProRail voor de inpassing van de Hanzelijn in het landschap. Bij de A6 zijn we onverwacht op twee beverburchten gestuit. Een fietspad wordt een eindje opgeschoven om deze burchten te ontzien.’

PROVINCIALE STATEN AKKOORD MET PROGRAMMA- PLAN N23 VAN A TOT Z

In november 2007 hebben Provinciale Staten van Flevoland ingestemd met het eerder door Gedeputeerde Staten vastgestelde Programmaplan N23 van A tot Z. De in het plan aangekondigde onderzoeken zijn van start gegaan.

N23 VAN A TOT Z ZONDER SAMENWERKING GEEN RESULTAAT

*Erno Schaakxs,
jurist staatsbosbeheer
regio Oost:*

***‘Het is duidelijk
dat de N23 er
moet komen’***

‘Met een particuliere grondeigenaar kan de provincie sneller zaken doen dan met ons. Als de ene overheid grond verkoopt aan een andere, is er sprake van een lang ambtelijk traject. Dat is niet zo vreemd. De primaire doelstelling van Staatsbosbeheer is het duurzaam veiligstellen van natuur en bos. Het verkopen van dit soort terreinen waardoor de functie ervan verandert, vraagt om een zorgvuldige afweging. Bovendien toetst Domeinen of de verkoopprijs reëel is, overheden mogen elkaar geen grond verkopen voor een vriendenprijs.’
‘De aanleg van een parallelweg langs de Hanzeweg is van algemeen maatschappelijk belang. Om die reden verkopen we een strook bos aan de provincie Flevoland. Het verlies van dit bos moet wel worden gecompenseerd. Dit betekent dat er op een andere plek een vergelijkbare oppervlakte moet worden aangeplant.

Dat doet de provincie zelf, op een eigen stuk grond, of zij betaalt ons een bepaald bedrag zodat wij op een van onze terreinen bomen kunnen planten.’
‘De verkoop van grond langs de Hanzeweg is juridisch nog niet rond. Toch is het kappen van de bosstrook al begonnen om de aanleg van de parallelweg niet te vertragen. Wij zagen de bomen om, de provincie verwijdert de stobben. Het kappen gebeurt buiten het broedseizoen om de vogels zo min mogelijk te verstoren.’
‘Ook bij het nieuw aan te leggen deel van de N23 komen provincie en Staatsbosbeheer elkaar tegen. Het overleg met de provincie verloopt in goede harmonie.’

MEER INFORMATIE?

Kijk op www.flevoland.nl, bel 0320-265566
of mail N23@flevoland.nl

Colofon

Uitgave: Provincie Flevoland; Wegen, Verkeer & Vervoer

Tekst & productie: Zeggen & Schrijven, Zutphen

Beeld: provincie Flevoland, Staatsbosbeheer, Steve Lomas, Gerrie de Hamer, Gerrit Serne (in opdracht van ProRail), Zeggen & Schrijven